

شش مجلس

گزارشی کوتاه از شش مجمع کشوری
بر گزار شده زبان و ادبیات فارسی

دکتر علی اکبر کمالی نهاد

عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان تهران

زبان و ادب فارسی از گذشته تا حال» دیگری «نمایشگاه کتب ادبی و آثار نویسندگان استان فارس و رساله‌های دانشگاهی و صنایع دستی فارس و سوم «نمایشگاه خط و تمیر» بود. همچنین تشکیل کارگاه‌های آموزشی، برگزاری شب شعر در جوار آرامگاه خواجه رندان، اجرای موسیقی و بازدید از مرکز حافظ‌شناسی از دیگر برنامه‌های جنبی مجمع بود. در مجمع نخستین، کتاب «در قلمرو آموزش زبان و ادب فارسی»، دفتر نخست، که مجموعه‌ای از مقالات منتخب استادان زبان و ادب فارسی در خصوص اهمیت آموزش زبان و ادبیات فارسی در ۵۰ سال اخیر بود و به همت دکتر حسن ذوالفقاری گردآوری شده بود همراه با چکیده مقالات مجمع و چند کتاب و ویژه‌نامه و نشریه دیگر به شرکت کنندگان اهدا گردید. دفتر دوم این مجموعه در تابستان ۱۳۷۷، به کوشش حسین قاسم‌پور مقدم، تحت‌عنوان «در قلمرو آموزش زبان و ادب فارسی» به چاپ رسید و در اختیار ادب‌دوستان قرار گرفت.

پس از برگزاری مجمع اول و احساس رضایت شرکت‌کنندگان از دستاوردهای

تلخی دشواری‌های آن‌ها، با مشاهده حاصل کار، شیرین می‌نمود. اما با کمال تأسف دیرگاهی است فراموش شده و این اجتماع پرشور دبیران زبان و ادبیات فارسی کشور به خاطره‌ها پیوسته است.

نخستین مجمع علمی آموزش زبان و ادب فارسی با موضوع: «کلیات آموزش زبان و ادب فارسی» با حضور بیش از ۷۰۰ نفر از دبیران این رشته و استادان و فرهیختگان، در شهر زیبای شیراز برگزار گردید. این مجمع که حاصل تلاش ۱۰ ماهه هیئت علمی و اجرایی و همکاری صمیمانه وزارت آموزش و پرورش و فرهنگستان زبان و ادب فارسی بود، در روزهای ۲۹ تا ۳۱ مرداد ماه ۱۳۷۶ در سالن شهید دستغیب جهاد دانشگاهی شیراز برگزار شد. از مجموع ۲۸۷ مقاله رسیده به دبیرخانه، ۱۷ مقاله برای قرائت در نشست‌ها، ۱۸ مقاله برای چاپ و ۲۴ مقاله برای طرح در کارگاه‌های آموزشی برگزیده شده بود. علاوه بر بهره‌های علمی و تجربی جلسات مجمع، برخی از برنامه‌های جانبی نیز بر ارزش و اعتبار مجمع افزود؛ از جمله این برنامه‌ها برگزاری سه نمایشگاه، یکی «نمایشگاه سیر تحول کتاب‌های درسی

زبان برترین ابزار انتقال مفاهیم و رمز هویت و حیات انسان‌هاست. بی‌گمان عالی‌ترین جلوه‌های اندیشه، فرهنگ و عواطف ملت‌ها با ابزار زبان بر صفحه روزگار متجلی می‌شود و آثاری ارزشمند و گران‌سنگ از این مجرا خلق می‌گردد؛ آثاری که بسا موجب تفاخر و سربلندی برخی اقوام و ملت‌ها در طول تاریخ شده است. در این میان زبان فارسی، که یکی از دیرینه‌ترین و غنی‌ترین زبان‌هاست، با میراث گران‌قدر فرهنگی و ملی خود از جایگاهی ویژه برخوردار است و شناخت و پاسداشت آن برای هر فارسی‌زبان فرض است. به همین منظور یکی از اقدامات ستودنی و شایسته وزارت آموزش و پرورش، تشکیل مجامع علمی آموزش زبان و ادب فارسی در کشور با هدف ترویج و توسعه زبان فارسی از طریق شناخت کارکردهای آن و شیوه‌های نوین آموزش این زبان بود و در دو دهه ۷۰ و ۸۰ برگزار می‌شد.

در این نوشتار، گزارشی مختصر از برگزاری شش مجمع (همایش) گذشته و نتایج علمی آن‌ها را ارائه می‌دهیم. برگزاری این مجمع‌ها در یادها خوش می‌نشست و

ارزشمند آن، اشتیاق برای برگزاری مجمع دوم فراوان بود تا اینکه در شهر غزل، حماسه و مبارزه این امر حاصل شد و تالار معلم شهر تبریز در روز آن ۲۹ تا ۳۱ مرداد ماه ۱۳۷۷ پذیرای مهمانان دویمین مجمع گردید. در برپایی این مجمع نیز علاوه بر هیئت اجرایی و علمی مجمع، وزارت آموزش و پرورش، فرهنگستان زبان و ادب فارسی و اداره کل آموزش و پرورش استان آذربایجان شرقی دخیل بودند. مباحث این مجمع به هفت مهارت حوزه زبان و ادب فارسی، شامل مهارت‌های چهارگانه گوش دادن، سخن گفتن، خواندن و نوشتن، و سه مهارت فهم متون زبانی و ادبی، تجزیه و تحلیل متون ادبی و نقد متون ادبی، اختصاص داشت.

مقالات رسیده به دبیرخانه مجمع دوم بیش از ۳۱۰ عنوان بود که ۴۰ عنوان برای چاپ و ارائه در مجمع انتخاب شد و بخش‌هایی از ۸۰ مقاله نیز به صورت کتابچه‌ای، شامل دو بخش خلاصه مقالات و بریده مقالات، به چاپ رسید و به شرکت‌کنندگان، که بیش از ۷۰۰ تن از دبیران و استادان زبان و ادبیات فارسی بودند، اهدا گردید.

مجمع دوم نیز با برنامه‌های جانبی مثل شب شعر همراه با اجرای موسیقی محلی، خصوصاً موسیقی ویژه حیدرآبادی شهریار، نمایشگاه‌های متنوع، اهدای کتاب‌های کثکول آذری و مجلات و... برپایی کارگاه‌ها و میزگردهای آموزشی، اجرای دو نمونه روش تدریس اول ابتدایی و یک غزل از حافظ و... همراه بود که اهمیت آن‌ها کمتر از خود مجمع نبود. مجموع مقالات این مجمع نیز با عنوان «در قلمرو آموزش زبان و ادب فارسی» دفتر سوم، در سال ۱۳۷۸ به چاپ رسید و در اختیار علاقه‌مندان قرار گرفت.

استان کردستان و شهر زیبای سنندج میعادگاه مهمانان سومین مجمع زبان و ادب فارسی کشور بود. این مهمانان که جمعی از استادان و فرهیختگان ادب گران سنگ فارسی از استان کردستان و دیگر نقاط کشور و نیز بیش از ۷۵۰ تن از دبیران ادبیات کشور بودند، با تلاش و همت والای برگزارکنندگان از تاریخ ۱۳ تا ۱۵ شهریور ۱۳۷۸ گرد هم آمدند تا به ارائه آخرین یافته‌ها و تجربیات آموزشی و پژوهشی خود در زمینه‌های

مختلف آموزش و روش تدریس مواد گوناگون درسی بپردازند. تأکید بیشتر این مجمع بر موضوع: «اصلاح و بهبود روش‌های آموزش و تدریس زبان و ادبیات فارسی» بود. از مجموع مقالات رسیده که بیش از ۲۵۰ عنوان بود، ۱۴ مقاله در مجمع خوانده شد و ۷ سخنرانی نیز ایراد گردید. اجرای سه روش تدریس عملی نیز بر غنای آموزشی مجمع افزود.

در کنار این مجمع نیز برنامه‌های جنبی مثل نمایشگاه کتاب و مجلات و نشریات، اجرای شب شعر در باغ سپیدار سنندج، اجرای سرودهای محلی کردی، بازدید از جاذبه‌های گردشگری استان، اهدای چکیده مقالات

محور اصلی این مجمع بر موضوع «خلاقیت و نوآوری آموزشی، نقد و تحلیل کتاب‌های درسی و روش‌های نوین آموزش» استوار بود. حدود ۷۰۰ نفر از استادان و دبیران زبان و ادبیات فارسی کشور حضور یافتند و جمعا ۱۳ سخنرانی ایراد و ۱۷ مقاله از ۵۲۰ مقاله رسیده خوانده شد

مجمع و کتاب مجموعه مقالات مجمع قبل و اعطای بن کتاب به شرکت‌کنندگان، رونق جلوه‌ای ویژه به آن داد. مجموعه مقالات این مجمع نیز در سال ۱۳۷۹ با تلاش اداره کل تربیت‌معلم و آموزش نیروی انسانی، با عنوان «در قلمرو آموزش زبان و ادب فارسی» دفتر چهارم، تهیه و تدوین گردید و در اختیار ادب‌دوستان قرار گرفت.

مجمع چهارم، یا چهارمین دیدار بزرگ دبیران زبان و ادبیات فارسی کشور نیز در

روزهای ۲۵ تا ۲۷ اردیبهشت سال ۱۳۸۰ در شهر تاریخی و زیبای یزد، شهر قنوت، قنات و قناعت برگزار گردید. در این مجمع هم بیش از ۸۰۰ نفر از پاسبانان زبان و ادب فارسی کشور با شور و انگیزه‌ای فراوان در مرکز تربیت معلم شهید پاک یزد حضور یافتند.

موضوع ویژه این مجمع «نگارش» بود و حاصل تلاش و قلم نویسندگان، پژوهشگران و دبیران ارجمند زبان و ادبیات فارسی کشور در محورهای نگارش و آفرینش، روش‌های تدریس، رسانه‌های آموزشی و ارزشیابی در نشست‌ها و کارگاه‌های متعدد مجمع ارائه شد.

مجمع چهارم با حمایت معاونت برنامه‌ریزی و نیروی انسانی و همکاری فرهنگستان، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، اداره کل تربیت معلم و آموزش نیروی انسانی، اداره کل آموزش و پرورش استان یزد و انجمن علمی - آموزشی معلمان زبان و ادبیات فارسی استان یزد برگزار گردید. مقالات فرستاده شده به دبیرخانه این مجمع ۱۶۷ مقاله بود که از آن میان ۳۴ مقاله در مجمع ارائه گردید. دکتر محمدرضا سنگری دبیر علمی مجمع چهارم، محور بسیاری از مقالات را دیدگاه‌های کلی در خصوص نگارش و برخی را نیز سوگواره‌ها و مرثیه‌های معلمان بر درس انشا و ساعات آن توصیف کردند. در طول برنامه، علاوه بر ایراد سخنرانی‌ها، اجرای نمایش طنز از کلاس درس انشا و مظلومیت آن با لهجه زیبای یزدی و نقالی و شاهنامه‌خوانی و اجرای موسیقی سنتی، بر جذابیت مجمع افزود.

این مجمع نیز با برنامه‌های متنوع جنبی مثل شب شعر و بازدیدها، جلوه و رونق خاصی داشت و چکیده مقالات مجمع همراه با مجلات رشد ادب فارسی و کتاب چهارم «در قلمرو آموزش زبان و ادب فارسی» به مهمانان هدیه شد. محصول فکر و اندیشه این مجمع در سال ۱۳۸۲ با عنوان «مجموعه سخنرانی‌ها و مقالات چهارمین مجمع علمی آموزش زبان و ادب فارسی» به همت معاونت پژوهش، برنامه‌ریزی و منابع انسانی سازمان آموزش و پرورش استان یزد در انتشارات نور یزد به چاپ رسید و عرضه گردید.

پس از مجمع یزد «اندکی این مثنوی تأخیر شد» تا نهایتاً نشست پنجم این مجمع در استان مرکزی رقم خورد و خطه عالم پرور عراق عجم میعادگاه پنجمین گردهمایی ادب‌دوستان و فرهیختگان گردید. شهر ادیب‌پرور اراک و کانون فرهنگی - تربیتی امام علی (ع) از تاریخ ۲۷ تا ۲۹ آبان ۱۳۸۳ پذیرای مهمانان پنجمین مجمع بود و در تدارک آن، معاونت پژوهش، برنامه‌ریزی و ارتقای منابع انسانی، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش‌وپرورش، دفتر تألیف گروه زبان و ادبیات فارسی، سازمان آموزش‌وپرورش استان مرکزی و انجمن علمی - آموزشی معلمان زبان و ادبیات فارسی این استان نقش بیشتری داشتند.

محور اصلی این مجمع بر موضوع «خلاقیت و نوآوری آموزشی، نقد و تحلیل کتاب‌های درسی و روش‌های نوین آموزش» استوار بود. حدود ۷۰۰ نفر از استادان و دبیران زبان و ادبیات فارسی کشور حضور یافتند و جمعا ۱۳ سخنرانی ایراد و ۱۷ مقاله از ۲۵۰ مقاله رسیده خوانده شد. ضمناً مهمان ویژه این مجمع استاد دکتر علی محمد حق شناس بود سخنرانی او مورد استقبال حضاران قرار گرفت.

از برنامه‌های جذاب مجمع پنجم، اجرای سرودی زیبا در پاسداشت زبان و ادبیات فارسی و اجرای موسیقی سنتی و نقالی و شاهنامه‌خوانی بود. برگزاری نمایشگاه‌های متنوع کتاب و نشریات، خط، کتاب‌های درسی زبان و ادبیات فارسی از آغاز تاکنون، برگزاری شب شعر، بازدید از جاذبه‌های استان، اهدای کیف و کتاب و خلاصه مقالات و فیلم کوتاهی از مقدمات مجمع و چگونگی تدارک آن، از برنامه‌های جنبی مجمع بود. شرکت‌کنندگان در نشست‌هایی جداگانه به تفکیک مقاطع تحصیلی، به پرسش و پاسخ با مؤلفان کتاب‌های درسی و نقد و تحلیل مشکلات و محاسن کتاب‌ها پرداختند. حاصل و نتیجه این مجمع نیز در کتابی به نام «مجموعه مقالات پنجمین مجمع علمی آموزش زبان و ادب فارسی کشور» در سال ۱۳۸۴ به همت سازمان آموزش‌وپرورش استان مرکزی به چاپ رسید.

و سرانجام ششمین مجمع آموزش زبان و

شد و بعداً در قالب ۱۵ حلقه لوح فشرده تکثیر گردید و در اختیار استان‌ها قرار گرفت. همچنین سخنرانی‌های ویژه این کنفرانس توسط آقایان استاد احمد سمیعی گیلانی، دکتر تقی وحیدیان کامیار، دکتر میرجلال‌الدین کزازی، دکتر محمود فتوحی و دکتر حسین قاسم‌پور مقدم بر غنای علمی آن افزود.

چاشنی‌بخش سخنرانی‌های مجمع ششم فعالیت‌های علمی - هنری زیبایی بود که به شکل اجرای سرود، تجلیل از استاد احمد سمیعی گیلانی، برگزاری کارگاه با مؤلفان کتب درسی، اجرای موسیقی سنتی، انتشار مجله و خبرنامه، برگزاری نمایشگاه کاریکاتور و اجرای شب شعر توسط میزبانان انجام گردید.

امید است با توجه به اهمیت و نقش زبان و ادبیات فارسی در نظام آموزشی و لزوم اجرای برنامه‌های پژوهشی و فعالیت‌های علمی برای دبیران این رشته، این روند ستوده دنبال شده و این سنت نیک با همت دلسوزان و دغدغه‌مندان احیا شود. چشم به راه برگزاری هفتمین مجمع هستیم.

پی‌نوشت

۱. اطلاعات گزارش از مجلات آموزش زبان و ادب فارسی، شماره‌های: ۴۴، ۴۸، ۵۲، ۵۸، ۷۳ و نیز مشاهدات شخصی و اطلاعات پراکنده نویسنده جمع‌آوری شده است.

ادبیات فارسی ایران، باز هم با تأخیر، روزهای ۲۱ تا ۲۳ آبان ۱۳۸۶ در سرزمین باران گیلان برگزار شد که پذیرای حدود ۶۰۰ نفر از دبیران و پژوهشگران حوزه زبان و ادبیات فارسی بود. این گردهمایی که حاصل ماه‌ها تلاش و قلم‌فرسایی معلمان و محققان بود در مجتمع زیباکنار شهر رشت، با جلوه و رعنا بی‌نظیرش، به نمایش گذاشته شد. مجموعه تلاش‌های مشترک وزارت آموزش‌وپرورش، سازمان آموزش‌وپرورش استان گیلان، فرهنگستان زبان و ادب فارسی، دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی زبان و ادبیات فارسی، اتحادیه انجمن‌های علمی - آموزشی معلمان زبان و ادبیات فارسی کشور، صدا و سیمای استان، گروه آموزشی زبان و ادبیات فارسی استان و سایر نهادهای علمی، آموزشی و فرهنگی استانی و کشوری و به‌ویژه انجمن علمی - آموزشی معلمان زبان و ادبیات فارسی استان گیلان به برگزاری این آخرین مجمع زبان و ادبیات فارسی، در دو دهه ۷۰ و ۸۰ انجامید. محور و رویکرد اصلی نیز «تحلیل، بررسی و نقد ساختار و محتوای کتاب‌های درسی و شیوه‌های نوین تدریس» بود. تلاش همکاران ارجمند و محققان رشته زبان و ادبیات فارسی در قالب حدود ۳۷۰ مقاله به دبیرخانه کنفرانس رسید که از این تعداد ۲۷ مقاله، به صورت سخنرانی، ارائه